

הרבנית הצדקנית ע"ה

"והחי יתן אל לבו"...

יום רביעי, כ"ב שבט (בלילה).

השעה כבר די מאוחרת בלילה ועדיין נתונים תחת רישומם הקשה של כל פרטי יום הבלחות שעבר עלינו. אך אולי כתיבת הדברים תקל מעט בפריקת ההרגשה הכבדה הרובצת על הלב. ובכן סדרם של דברים כך היה: אמש בשעה 1:25, בערך ישבנו בחדרנו כמה חברים ושוחחנו, עדיין טרם עלינו על יצועינו. לפתע מגיע אל החדר אחד מידידינו התמימים שי, פניו מבוחלות ועיניו כמעט בוכיות, הוא מבקש מאתנו לסגור את הטייפ — שהשמיע צלילים חסידיים אותה שעה — בחדר. תוך כדי בקשה 'מוזרה' זו הוא מוסיף בקול נעצב: "בשורה רעה — הרעביעצין..." כמה חלקיקי שניות לקחו עד שרמ"ח אברינו ושס"ה גידינו קלטו את המסר האיום והנורא. חלב נצבט והכאב גדול. ללא אומר התלבשנו בבגדינו העליונים וירדנו דוממים מחבנין. ממדריגות כל הקומות ירדו עוד בחורים שנודע להם דבר הבשורה המרחה. אנו חוצים את הכביש לעבר 770. בחוץ כבר עומדים כמה מאות, כולם דוממים ורק מחליפים ביניהם — מפעם לפעם — מלים בלחש. מתי בדיוק? היכן זה קרה? איפה נמצא בזמן זה כ"ק אדמו"ר שליט"א? מה הייתה הסיבה לפטירה, האם זה פתאומי או שמה כבר לפני כן היו בעיות? ... כל אלה ועוד, מנקרים עכשיו בראש, אבל אין מי שידע להשיב על כך. את השקט מבקעות מפעם לפעם אנחות כבדות. נכנסים. יושבים שם כמה עשרות תמימים האומרים תחילים. לוקחים גם כן ספרי תחילים ביד, מתיישבים דומם וקוראים פסוקים. הצער כל כך עמוק עד שאין המילים בפה מקילות המנו, אלא אתה יושב ושותק, מרגיש וחושב לעצמך מה שאתה חושב ומה שאתה מרגיש. כמודך — כולם. המלים בתחילים נאמרות אצלך במין 'יובש'. אתה נתון בעצם למחשבות עכשיו. ה'זאלי' הקטן של 770 נתמלא במשך הדקות האלה בחמוני בחורים ואברכים שהספיקו לשמוע מכך וחללו זורמים בהמוניהם. כולם אומרים תחילים בשפתיהם בלבד וקולם לא יישמע. אפשר לשמוע אפילו זבוב ב'זאלי'. בינתיים נודע (מפי השמועה) כי הפטירה הייתה בערך בשעה 12:45, וכי כ"ק אדמו"ר שליט"א נמצא בביתו משך כל העת. בשעות הערב המאוחרות חשה הרבנית הצדקנית ע"ה ברע ונלקחה לבית-הרפואה. היא הלכה לרכב ברגליה וכ"ק אדמו"ר שליט"א ליווה אותה ושוחח עמה. בימים האחרונים לא חשה בטוב, והלילה כאמור החריף המצב ונלקחה לבית-הרפואה. כנראה שהמצב היה מאוד קשה (מספרים כי היא הקיאה דם רח"ל) ונתנו לה כדורים חזקים שהשפיעו על הלב, בעיצומם של הטיפולים, שבקה חיים לכל חי, ת.נ.צ.ב.ה., זכותה תגן עלינו.

בפתח הבית, ברחוב 'פרזידנט' 1304, עמדו כמה מאנ"ש והמקורבים, לא ידוע מי מהם בדיוק נכנס אל הקודש לבשר את הבשורה המרחה. ר' לייבל גרונר הזדרז ל-770 והוציא עמו את הטלית ותפילין של כ"ק אדמו"ר שליט"א. בינתיים חיפש גם את הר' דוד רסקין ומשלא מצאו, מסר שיעשו גורל בין הבחורים לאמירת תחילים במנין אצל הרבנית ז"ל ושיתחלף כל שעה. תיכף אירגנו את הגורל. הסדר היה שהגרילו אותיות מתוך האל"ף-בי"ת, מי שהאות הראשונה של שם משפחתו עלתה בגורל, חשתתף בחגלה נוספת שבה זכו רק עשרה.

חדבר נסחב זמן רב. אבל בסופו של דבר נגמר ונתלה פתק על הקיר עם שמות כל הבחורים שעלו לשעה הראשונה, לשעה השנייה וכן הלאה.

נמסר כי הארון עדיין לא הגיע כלל לבית. למרות זאת, הלכו רבים מן הבחורים לרחוב 'פרזידנטי' והמתינו למיטה שתגיע. שם כבר חיכה קהל עצום.

המקוה ברחוב 'איסטערן-פארקוויי' נפתח ב-3:00 בערך, ונמסר שעל כל מי שמעוניין להשתתף באמירת התחילים, לטבול במקוה לפניכ. נמסר ששעת החלוויה נקבעה ל-12 מחר, וכי הטהרה תהיה בבית.

הארון הגיע בערך בשעה 5:30 וכ"ק אדמו"ר שליט"א יצא לקראתו בצעדים איטיים. בראש כפוף מעט ועיני קודשו פקוחות לרווחה, בורקות, הביט על הארון וחברי החברא-קדישא שנשאו אותו. המראה היה מאוים ומרטיט. כ"ק אדמו"ר שליט"א נכנס אחרי המיטה לבית, ועמו חברי החברא-קדישא בלבד על מנת לסדר את המקום. לאחר שהדליקו את הנרות עלה כ"ק אדמו"ר שליט"א לקומה השניה, למעלה. בתחילה אמנם שמרו פחות או יותר על הסדר בגורל, אם כי זמנה של כל קבוצה צומצם לכ-10 דקות בלבד, אך מהר מאוד — בשל ריבוי הקהל העצום שחלל לנחור — נוצר תור ארוך מחוץ לבית מהאלפים שרצו להכנס לומר תחילים. הסדר החדש הוא שמכניסים קבוצה של כמה עשרות פנימה לכ-5 דקות ומיד היא יוצאת מהדלת האחורית ונכנסת קבוצה חדשה. עוברים דרך חדר כניסה קטן, אחריו לגדול יותר וממנו לסלון, קשה היה להבחין בפרטים יתר על המדה, אבל הפשטות והעדר הפאר והמודרניזציה בולטים מאוד, ומראה הבית פשוט ביותר. הרצפה למשל ללא שטיח וחקירות ללא טפטים וכדו'. בסופו של דבר מגיעים למטבח הנמצא בקצה הבית. לפני המטבח, מדרגות עץ המובילות לקומה שמעל. נכנסים למטבח ושם, בצידו הימני של המטבח הקטן, מונחת עטופה בסדין לבן ומתחתיה גבעולי צמח, הרבנית הצדקנית. ראשה לדרום, ליד ראשה דולקים שני נרות שעוה גדולים. הלב נקרע. עומדים בשורה ואומרים תחילים כשלאט לאט מתקדמים לעבר היציאה. הדמעות זולגות מעיני כל ללא הפוגה. תוך מספר דקות יוצאים החוצה מהדלת האחורית שמובילה מהמטבח אל כעין מרפסת קטנה וממנה כמה מדרגות אל החצר של אחורי הבית. השחר מפציע ובינתיים נוחרים אלפים רבים. התור גדל ומתמשך ובהם רבים שלא ידעו מכך בתחילת הלילה. נודע להם הדבר בהמשך וכולם מזדרזים עתה לבוא ולומר תחילים בחדר בו מונחת הרבנית הצדקנית ז"ל. רכבים משטרתיים סוגרים את הכניסות לרחובות המרכזיים — 'פרזידנטי' ו'ברוקלין'. על העצים והעמודים נתלו פתקים מטעם המשטרה — "אין חניה היום". אכן לאורך כל הדרך עד ליקינגסטון וביקינגסטון עצמו. ר' בערל ליפסקר מהחברא-קדישא מסדר את הדברים עם המשטרה. מסלול החלוויה, לפי השמועות עתה, יהיה כך לפי התוכנית: כ"ק אדמו"ר שליט"א ילווה את הארון רגלי ברחוב 'פרזידנטי' עד ליקינגסטון ומשם יסע במכונית אחרי הארון. הגברים ילוו גם כן דרך שם וחנשים תלכנה דרך ברוקלין ומשם לאיסטרן פארקוויי. במשך הלילה נוסחה מודעת אבל ובה מועד החלוויה והיא נשלחה לכל הריכוזים החרדיים בניו-יורק, אומרים שמתחילת הבוקר, משדר היראדיו בניו-יורק על פטירת הרבנית הצדקנית ז"ל, מדי רבע שעה, בנוסף לכל מהדורות החדשות.

נמסר גם כי במנין המצומצם שיתקיים בביתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א בשעה 9:30, יאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א קדיש.

אסיפה דחופה.

השחר מפציע והמונים רבים ממשיכים לזרום ל-770. בשעה 7:00 נשמעה צפירת אזעקה כפולה, כדי להודיע לכל מי שעדיין לא הגיעה הבשורה המרה לידיעתו. משך כל הלילה והבוקר לא פוסקים הטלפונים ב-770 לצלצל. רובם שואלים בפרד 2 מלים: "זה נכון?"... מכל ארצות-הברית וקנדה מגיעים המוני חסידים. גם מאירופה נמסר כי מגיעה קבוצה גדולה במטוס היקונקורדי היוצא משם בשעה 8:00 בבוקר ואמור להגיע בשעה 11:00 בערך.

הוכרז כי בשעה 10:30 תתקיים אסיפה ב-770 בנוגע לסדר ההלוויה. בשעה 7:00 יצאו חברי היכוללי שיי לכרות את הקבר, הקבר נכרה בסמוך לקברה של הרבנית שטרנא-שרה ע"ה, אשת כ"ק אדמו"ר הרשי"ב נ"ע, זקנתה של הרבנית הצדקנית נ"ע.

בשעה 10:30 התקיימה האסיפה האמורה, שני האברכים האחראים על כך עלו על גבי הבמה ובתחילת דברי הראשון בכה ללא הפוגות ולא הצליח להמשיך בדבריו. הוא מסר מיד את הדיבור לשני, וגם הוא נחנק בבכי בראשית הדברים. הסדר שנקבע הוא כך: בנוסף לכח המשטרה המוגבר שתפקידו לשמור על הסדר, ימונו כ-150 בחורים ליועד מסדרי שישמור על הסדר. ראשון אחרי הארון יצעד כ"ק אדמו"ר שליט"א, מאחוריו הגבאים חברי המזכירות, אדמו"רים רבנים וגדולי התורה, אחריהם כוח משטרה וחברי היועד המסדרי שישמרו על הרווח בין כ"ק אדמו"ר שליט"א לכל הקהל. כולם מזדרזים — מי שלא הלך למקווה עד עתה, עושה זאת עכשיו — ומתפללים שחרית.

עתה נסגרים כבר על-ידי המשטרה כל המסלול וכל הרחובות הראשיים הסמוכים, לתנועת רכב. בשעה 11:00 בערך היה הרחוב הראשי פרזידנטי על שני צדדיו וכל הרחובות הסמוכים שחורים מאדם, כאשר קהל רבבות נוהר בזרם בלתי פוסק.

בשפת המדרכה הוצבו מחסומי משטרה. שטח הכביש ליד הבית עצמו היה פנוי מאדם וחסותובבו שם רק השוטרים, חברי היועד המסדרי ואנשים חשובים שחורשו לעמוד בפנים. עשרות אופנועים ורכבים משטרתיים ורוכביהם עמדו בחיכון בזוגות על הכביש על מנת לנסוע לפני ההלוויה ולהבטיח את הסדר. מאות רבות של שוטרים ועוד כ-150 בחורים ביועד המסדרי. הם נושאים תו זיהוי מיוחד כסדרנים.

בינתיים החלו לבוא גם גדולי האדמו"רים, הרבנים וראשי ישיבות וכן משלחות נכבדות של אנשי ציבור רבים. הרב פוקס חבר החברא קדישא בבורו-פארק, עשה את הקריעה כדן במספריים בסירטוקו של כ"ק אדמו"ר שליט"א, ולאחר מכן המשיך כ"ק אדמו"ר שליט"א לקרוע בידיו הקי קרע ארוך מאוד.

נמסר גם כי בבוקר מיד שלח כ"ק אדמו"ר שליט"א מהחברא-קדישא על מנת שיודיעו בציון הקי של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע על הפטירה. כעשר דקות לפני החלוויה ירד כ"ק אדמו"ר שליט"א מחדרו לקומה הראשונה ושהה זמן מה לבדו בחדר הרבנית הצדקנית נ"ע.

מסע ההלוויה.

בשעה 12:00 בדיוק השתררו שקט ודממה מוחלטת בקרב כל קהל האדירים

שעמדו בצפיפות.

השיירה יצאה מהבית, בראש, מובילי הארון המכוסה בבד שחור. כמה מטרים מן הארון צועד כ"ק אדמו"ר שליט"א. מראהו הקדוש ממש נורא, הוא צועד בראש שפוף, מוטה מפעם לפעם לצד. צורת ההליכה גם היא לא רגילה וממלמל בפיו כל הזמן. מראהו הכללי זייער צובראכען (=נורא שבור) חיורון ועייפות על עיניו הקדושות. מאחוריו מקיפה אותו טבעת של הגבאים חברי המזכירות, כשמאחוריהם האדמו"רים וגדולי הרבנים. מאחור קבוצת שוטרים גדולה ורק לאחריהם כל הקהל. בקושי עצום הצליחו לשמור על הסדר כאשר קהל עצום נדחף קדימה על-מנת לראות את כ"ק אדמו"ר שליט"א מקרוב. מכונית כ"ק אדמו"ר שליט"א נוסעת מיד מאחוריו כדי שיוכל להיכנס לתוכה תיכף כשירצה. רצועה נוספת של עשרות שוטרים מקיפה את המכונית ולא נותנים לקהל להידחף ובכך לחסום את הגישה אליה. כ"ק אדמו"ר שליט"א הלך רגלי גם לאורך כל רחוב 'קינגסטון' ובהגיע השיירה לקראת פינת 'איסטרן - פארקוויי', רבו הדחיפות והצפיפות של הקהל העצום מאוד והיו נזקקים להשתמש בעמידה איתנה של כל השוטרים והיוועד המסדרי בכדי לעצור את הלחץ. בהגיע כ"ק אדמו"ר שליט"א לפינת 'איסטרן פארקוויי' נעצרה השיירה לזמן מה. כ"ק אדמו"ר שליט"א נכנס למכונית, מאחור ישבו המזכירים הרב חדאקאו, ר' לייבל גרונר ור' בינמין קליין. לפני המכונית נסעה שיירת האופנועים המשטרית שפינתה את כל התנועה וחצתה בכל הרמזורים. הדרך ארכה פחות מעשר דקות עד לבית-החיים. מאות אוטובוסים יצאו תיכף לבית-החיים ועוד מאות רבות של מכוניות פרטיות מלאות אדם נהרו לבית-החיים.

הקהל העצום נשאר לעמוד מחוץ לגדר הגדולה ופנימה נכנסו רק, בנוסף לכ"ק אדמו"ר שליט"א, חברי המזכירות וחברא-קדישא, ציבור מצומצם של כ-100 אנשים חשובים בלבד. (לכן גם הדברים שאירעו שם אינם ברורים והם עברו כמה ימים/כ"ק אדמו"ר שליט"א עמד ופניו למרגלות הקבר הפתוח. ראשו הקדוש שפוף וחוא מביט כל העת אל מעשי החברא-קדישא. כ"ק אדמו"ר שליט"א שאל כמה שאלות בקול שקט מאוד את ר' בערל ליפסקר מהחברא-קדישא. כשהורידו את הארון לתוך הקבר הזדעזע מעט כ"ק אדמו"ר שליט"א וראשו הקדוש נרתע אחורנית מעט. אחר כך הכניסו שקית לצד הארון, פתאום נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א לחברא-קדישא מטפחת-עטיפה ובתוכה משחו לא ידוע והכניסוה לבפנים. לאחר סתימת הגולל אל קבר הרבנית הצדקית נייע זייע, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א צידוק הדין. לאחר מכן אמר את הקדיש הארוך. חיו הרבה הפסקות וקולו של כ"ק אדמו"ר שליט"א נחנק מבכי במשך הקדיש פעמים מספר. לאחר מכן החליף כ"ק אדמו"ר שליט"א את נעליו לנעלי בד. שקט ודממה מוחלטת שררו במשך כל הזמן והמחזה היה נורא ואיום. לא היה כמעט מי שלא פרץ בבכי שם.

אחר כך נעמדו שתי שורות ארוכות לאורך היציאה וכ"ק אדמו"ר שליט"א עבר ביניהם כשהם לוחשים: "המקום ינחם אתכם" ... במשך כל הזמן הרבי הביט בעיניו בכל מי שהביט, במבט חודר ועמוק. כ"ק אדמו"ר שליט"א נכנס לתוך המכונית שעל גבי מושבה הונח כבר לפני כן משחו קשה. כאב עז היה שפוך על פניו הקדושות. כל התנועות היו בכבידות. לפתע יצא מהמכונית, תלש עשב מהארץ והשליכו לאחוריו. לאחר מכן נסע מבית-החיים, כשגם בדרך חזרה לבית נוסעים בראש השיירה אופנועי המשטרה. רק אז

